

EVİNDEN ÇIKARKEN ETTİKLERİ DUA*

Eüzü bi'llâhi mine'ş-şeytâni'r-racîm.

Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm.

El-hamdü li'llâhi rabbi'l-âlemîn... Alâ külli hâlin ve fî külli hîn... Ve's-salâtu ve's-selâmü alâ seyyidi'l-evvelîne ve'l-âhirîn... Tabîb-i kulûbinâ ve şefî-i zünûbinâ muhammedini'l-mustafâ... Ve âlihî, ve sahibihî ve men tebiahû bi-ihsânin ecmaîn ...

Emmâ ba'du fa'lemû eyyühe'l-ihvân, feinne efdale'l-hadîsi kitâbu'llâh, ve efdale'l-hedyi hedyü seyyidinâ muhammedin salla'llâhu aleyhi ve sellem... Ve şerre'l-umûri muhdesâtühâ, ve külle muhdesetin bid'ah, ve külle bid'atin dalâleh, ve külle dalâletin ve sâhibehâ fî'n-nâr... Ve bi's-senedi'l-muttasılı ile'n-nebiyyi salla'llâhu aleyhi ve selleme ennehû kâl:

Ve kâne'n-nebiyyü salla'llâhu 'aleyhi ve selleme kemâ revâhü'ssahâbetü:

كَانَ إِذَا حَزَبَهُ أَمْرٌ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْحَلِيمُ
الْكَرِيمُ سُبْحَانَ اللَّهِ رَبِّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ الْحَمْدُ
لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

(حم. عن عبد اللّٰ بن جعفر)

RE. 530/1 (*Kâne izâ hazebehû emrun kâle: Lâ ilâhe illa'llâhu'lhalîmü'l-kerîm, sübhâna'llâhi*

* Bu konuşma; Merhum Dr. Metin Erkaya tarafından, titizlikle çalışılarak metne dönüştürülmüştür. Mekanı Cennet olsun.

rabbi'l-arşı'l-azîm, el-hamdü li'llâhi rabbi'l-âlemîn.)

Sadaka rasûlü'llâh, fî mâ kâl, ev kemâ kâl.

Aziz ve muhterem kardeşlerimiz!

Allah-u Teâlâ Hazretleri cümleinizden razı olsun. Allah'ın selâmı, rahmeti, bereketi, ihsanı ve ikramı dünyada ve âhirette üzerinizde olsun. Rabbimiz iki cihanda cümlelerinizi mes'ud ve bahtiyar eylesin.

Peygamber SAS Efendimiz'in mübarek hadîs-i şerîflerinden ve Peygamber Efendimiz'in âdet-i seniyyesi olan şeylerin okunmasından ve izahından bazı rivayetleri size nakledeceğiz, izah etmeye çalışacağız.

Bu hadîs-i şerîflerin okunmasına ve izah edilmesine başlamazdan önce, Peygamber Efendimiz Muhammed-i Mustafâ Hazretlerine bağlılığımızın, sevgimizin, saygımızın, bir nişanesi olmak ve rûh-ı pâkine takdim kılınmak üzere; ve onun cümle âlinin, ashabının, etbainin, ahbabının ruhlarına hediye olmak üzere; sâir enbiyâ ve mürselîn ve cümle evliyâullah ve mukarrabînin ruhlarına ve hâsseten Ümmet-i Muhammed'in müridleri olan ulemâ-i muhakkikîn verese-i nebî sâdât ve meşâyih-i turuk-ı âliyyemizin ruhlarına hediye olsun diye;

Bu hadîs-i şerifleri bize kadar nakil ve rivayet eylemiş bulunan bütün hadis alimlerinin ve râvilerin ruhlarına; ve eseri te'lif eylemiş olan Gümüşhaneli Ahmed Ziyâüddin Hocamızın ve kendisinden feyiz aldığımız Hocamız Mehmed

Zâhid-i Bursevî'nin ruhlarına hediye olsun diye;

Bu beldeleri fetheden fatihlerin, Fâtih Sultan Mehmed Hanın, şehidlerin, gazilerin, mücahidlerin ruhlarına hediye olsun diye; bu beldeyi düşmanlardan korumuş ve temizlemiş olan mübareklerin ruhlarına hediye olsun diye;

Cümle hayır ve hasenât sahiplerinin ve bilhassa içinde toplanıp, ibadet edip hadis-i şerifleri okuduğumuz şu caminin bânîsi İskender Paşa Hazretleri'nin ve tekrar tekrar tamir ve tevsi eyleyenlerin kendilerinin ve geçmişlerinin ruhları için;

Ve nihayet uzaktan ve yakından bu hadîs-i şerîfleri dinlemek üzere gelmiş olan siz mübarek kardeşlerimizin ahirete göçmüş bütün sevdiklerinin ve yakınlarının ruhları için;

Biz yaşayan müslümanların da Rabbimizin rızasına uygun ömür sürüp, sünnet-i seniyye-yi Nebevî'ye temessük eyleyip, Kur'ân-ı Kerîm'in yolunda yürüyüp, Rabbimizin rızasına vâsıl olup, cennetiyle ve cemâliyle müşerref olmamız için bir Fâtiha, üç İhlâs- ı şerîf okuyalım, öyle başlayalım! Buyurun: .....

a. Üzüldüğü Zaman Söyledikleri

Ahmed ibn-i Hanbel Rh.A'in Abdullah ibn-i Ca'fer'den rivayet ettiğine göre, Peygamber SAS Efendimiz:

كَانَ إِذَا حَزَبَهُ أَمْرٌ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْحَلِيمُ
الْكَرِيمُ سُبْحَانَ اللَّهِ رَبِّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ الْحَمْدُ

لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

(حم. عن عبد اللّٰ بن جعفر)

RE. 530/1 (*Kâne izâ hazebehû emrun kâle*)
Kendisini bir şey mahzun ettiği, bir olaya ya da bir işe üzüldüğü zaman şöyle derdi: (*Lâ ilâhe illa'llâhu'l-halîmü'l-kerîm, sübhâna'llâhi rabbi'l-arşı'lazîm, el-hamdü li'llâhi rabbi'l-âlemîn.*)

Peygamber SAS Efendimiz, mutasavvıfların *fenâ fillah, bekà billâh* dedikleri hallerin hepsini aşmış, geçmiş bir kimse olarak her halinde, her anında Allah-u Teâlâ Hazretleri'ni düşünüyor, her zaman onu zikrediyor. Her işinde her harekâtı ve sekenâtında devamlı dua ile, niyaz ile, iltica ile, tevekkül ile Allah-u Teâlâ Hazretleri ile bağlantılı bir durumda...

Peygamber Efendimiz her haliyle; mahzun olduğu zaman, sevindiği zaman, yemek yediği zaman, elbise giydiği zaman, abdest aldığı zaman, abdesti bitirdiği zaman, bayrama giderken; her zaman her şeyi Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin huzurunda olduğunu bilerek yapan müstesna bir insanın idraki içinde olduğunu sergiliyor, onu gösteriyor.

Mahzun olduğu zaman bu sözleri söylemesinin mânasını anlamaya çalışalım. Üzüldüğü zaman Rabbine iltica ediyor. Rabbinin güzel esmâsını, sıfatını yâda getiriyor ve Allah-u Teâlâ Hazretleri'ne sığınmış oluyor:

(*Lâ ilâhe illa'llâhu'l-halîmü'l-kerîm*) “Halîm ve kerîm olan Allah'tan gayri hiçbir mâbud,

hiçbir ilâh yoktur. Sadece O vardır.”

Halîm demek, yapılan kötü bir işi cezalandırmaya kudreti yettiği halde cezalandırmayıp affetmek demek. Halîm olan insan sinirlenmez. Karşı taraftaki kusur işlemiş olsa bile onun cezasını affeder, sakin bir şekilde durur. Onun için sakin duran insana biz “halim selim insan” diyoruz.

Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin de hilim sıfatı vardır. Kudret-i külliye sahibidir. Dilerse kâinatı kahreder, mahveder. “Ol!” derse olur, “Olma!” derse olmaz. Ne dilerse itirazsız o olur. Ama kudretine rağmen affediyor.

(*Ve ya'fû an kesîr*) “Nice nice günahları affediyor.”

Hadîs-i şerîflerde *kebâir* diye geçen büyük günahlar vardır. Peygamber Efendimiz'in bildirdiğine göre; insan büyük günahlardan mümkün mertebe sakınmaya çalıştığı zaman Allah-u Teâlâ Hazretleri, küçüklerini affediyor. *Me'ctünibe'l-kebâiru*. “Kebîre olan büyük günahlardan sakındığı müddetçe.” Bizim her günümüz, her anımız hatadır ama affediyor.

Onun için bildiğimiz, aklımızın erebildiği günahları yapmamaya gayret içinde olduk mu; Allah-u Teâlâ Hazretleri; “Bu kulum gayretli, hadi öteki hatalarını affedeyim!” buyuruyor, halîm sıfatıyla affediyor.

(*Halîmu ba'de ilmihî*) “Her halimizi biliyor, yine de halîm...”

Siz bir arkadaşınızı seversiniz, seversiniz, sonra bir gizli haline muttali olursunuz da;

“Vay edepsiz! Sildim seni defterden, gözüme görünme!” dersiniz, bir küsersiniz, bir daha hiç yüzüne bakmazsınız.

Neden? Kabahatini anladınız, iç yüzünü gördünüz. Ama Allahu Teâlâ Hazretleri (*halîmun ba'de ilmihî*) biliyor da yine halîm.” Kullarının her halini biliyor; gecesini gündüzünü, gizlisini âşikâresini ve cezalandırmaya da kudret-i tâmme sahibi, yine de affediyor.

(*Lâ ilâhe illa'llâhu'l-halîmü'l-kerîm*) *Kerîm* de, istemeden veren demek. Birisi, istediğin zaman artık kıramaz, verir ama kerem sahibi istemeden verir, doyurucu şekilde verir.

Allah-u Teâlâ Hazretleri Ekremü'l-ekremîn'dir, kerimlerin en kerimidir. İstemeden kullarına nice nimetler vermiştir. Biz daha aklımız başımıza gelmeden, Allah'ın nice nimetlerine sahip olmuşuzdur. Onları istemek bizim aklımıza bile gelmez.

Üzerimizde ne nimetlerin olduğunu daha biz anlayabilmiş miyiz? Elektrik yeni keşfedildi de, “Allah Allah, vücutta da elektrik varmış.” diyorlar. Bir parmağınla elektrik cihazının bu tarafını tutuyorsun, bir parmağınla öbür tarafını tutuyorsun; ibresi fırt bu tarafa kayıyor. Allah Allah, bu etin arasında elektrik de varmış, Allah elektrik de yaratmış, hayret ediyorsun. Onu yakın zamana kadar kimse bilmiyordu. Bu elektrik anlaşılıncaya kadar kimse bilmiyordu.

Kulların bilmediği daha neler var...

Şu beynin esrarını koca koca profesörler, ordinaryüsler, ilim adamları açıkça itiraf ediyorlar:

“—Bu beynin esrarına biz henüz eremedik.”

Küçücük bir et parçası mübarekler. Kesin, mikroskobun altına koyun, inceleyin, inceleyin, anlayın!

‘—’Ama mikroskopla her şey görünmüyor ki...’

Gören, görünen şeyden bir şey anlayamıyor ki. Üzerimizde Allah’ın nice nice nimetleri vardır, farkında değilizdir. Yürüyoruz, sıhhatteyiz, afiyetteyiz, görüyoruz, işitiyoruz, yiyoruz, içiyoruz...

Bu Laleli Baba —Laleli Camii’nin orada yatan evliyâdan bir zât var— biraz meczup biraz da celalli bir kimseymiş. Zamanın padişahının öyle keyifle zevkle vakit geçirmesine, saray eğlenceleri yapmasına sinirlenmiş, sert bir söz söylemiş. Allah ehli adam, Allah’tan gayriden korkmaz ki, pattadak söylemiş:

“—Ye, iç de bilmem ne yap!” demiş, “Tuvalete git, ihtiyaç gider!” mânasına.

Padişah da kızmış.

“—Pekiye, ye, iç de tuvalete gitme!” demiş bu sefer.

Güya tersini söylüyor ama bu sefer de kabız olmuş; tuvalete gidemiyor, başlamış kıvranmaya...

İnsan hiç tuvalete gidememenin ne büyük bir felaket olduğunu tahmin eder mi? Şimdi bilmez, gidemediği zaman bilir. Sıhhatin kıymetini hasta olan bilir. Sen tuvalete gidersin, gelirsin. İki dakikada işini bitirirsin. İhtiyar adam prostatlıdır, orada saatlerce ızdırap çeker.

Onun için, Allah'ın farkına varmadığımız nice nimetleri vardır. İçimizde esrarını bilmediğimiz nice hazineler vardır; kullanmıyoruz. İnsan ne gözünün ne böbreğinin ne beyninin tamamını kullanıyor...

Beynin dokuzda birini kullanıyormuşuz. Yalnızca dokuzda birini kullanan insanlar bu kadar harika işler yapıyorlarsa, kalan kısımlarını kullanmayı da bilen evliyâullah demek ki ne kadar üstün insan. Demek ki Peygamber Efendimiz ne kadar büyüklerin büyüğü; anlaşılıyor.

Allah bize bu nimetleri biz istemeden verdi. Farkına varmadan ceplerimiz doluyor, farkına varmadan nimetler içinde yüzüyoruz, farkına varmadan karnımız doyuyor, yatıyoruz kalkıyoruz. Uyku nimet, uyanmak nimet, yemek nimet, yemekten zevk almak nimet; hepsi güzel...

Avrupa'dan bir haber geliyor;

“—Gökyüzündeki ozon tabakası deliniyormuş; ah, vah, yazık!”

Allah Allah, bir de öyle bir nimet varmış, bizim haberimiz yoktu. Gökyüzünde ozon tabakası varmış. Ne yapıyormuş? Fezadan gelen bütün zararlı ışınları, radyoaktiviteleri süzüyormuş; yeryüzüne ve insanlara zararlı bir şekilde ulaşmasını engelliyormuş. O ozon tabakası yok olunca şiddetli yağmurlar ve birtakım zararlı şeyler oluyormuş.

Geçenlerde gazeteler yazdı; mantardan 38-40 kişi ölmüş. Birisi inceleme yapmış, diyor ki;

“—Bu adamlar mantarın zehirlisini, zehirsizini

ayırt edemeyecek insanlar değillerdi. Mantarın bazısının zehirli olduğunu herkes bilir. Köylüler bilir, mantarla ilgilenen herkes bilir. Zehirli mantarı tanırlar. Fakat mantarın bünyesinde radyoaktiviteyi toplama özelliği vardır. Gökyüzündeki ozon tabakası delindiği için, o mantarlar radyoaktiviteyi daha fazla topladı. Bundan önceki yıllarda zehirsiz olarak bilinen mantarlara radyoaktivite birikti, onu yediler, ondan öldüler.” diyor. Bu da bir nazariye tabii...

Demek ki ozon tabakası, Allah'ın bizi korumak için koyduğu bir tabakaymış. Ozon nasıl oluyor?

Gökyüzünde şimşekler çaktığı zaman meydana gelen o şiddetli elektrik akımında, hidrojen atomlarının üç tanesi bir araya geliyor, ozon meydana geliyor.

“—Ben de gök gürültüsünü korkulu bir şey sanıyordum, şimşegi fena bir şey sanıyordum ama onun bile vazifesi varmış. Demek ki o da bir nimetmiş.”

Onun için, insanoğlu neyin nimet olduğunu, neyin mihnet ve ceza olduğunu bilemez.

Allah bazı insana ceza olarak zenginlik verir. Zenginliğin bir

ceza ve belâ olduğunu hiç tahmin eder miydiniz? Peygamber SAS Efendimiz diyor ki:¹

---

¹ İbn-i Mâce, *Sünen*, c.XII, s.162, no:4123; İbn-i Ebî Şeybe, *Musannef*, c.II, s.339, no:674; Taberânî, *Müsnedü's-Şâmiyyîn*, c.II, s.312, no:1406; Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.I, s.506, no:2069; İbn-i Esir, *Üsdü'l-Gâbe*, c.I, s.862; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.XLIV, s.304; Şeybânî, *el-Âhâd ve'l-Mesânî*, c.III, s.113, no:1607; Taberî, *Tehzîbü'l-Âsâr*, c.VI, s.7, no:2523; Amr ibn-i Gaylan es-Sakafî RA'dan.

اللَّهُمَّ مَنْ آمَنَ بِي وَصَدَّقَنِي وَشَهِدَ أَنَّ مَا جِئْتُ بِهِ
الْحَقُّ مِنْ عِنْدِكَ فَأَقِلَّ مَالَهُ وَوَلَدَهُ وَعَجِّلْ قَبْضَهُ
اللَّهُمَّ وَحَبِّبْ إِلَيْهِ لِقَائَكَ وَعَجِّلْ لَهُ الْقَضَاءَ وَمَنْ
لَمْ يُؤْمِنْ بِي وَلَمْ يُصَدِّقْنِي وَلَمْ يَعْلَمْ أَنَّ مَا جِئْتُ
بِهِ الْحَقُّ فَأَكْثِرْ مَالَهُ وَوَلَدَهُ وَأَطِلْ عُمُرَهُ

(هـ. عن عمرو بن غيلان الثقفي طب. عن معاذ)

RE. 186/5 (*Allàhümme men âmene bâ, ve saddockanî*) “Yâ Rabbi, kim bana iman ediyorsa ve beni tasdik ediyorsa, (ve *alime enne mâ ci'tü bihî hüve'l-hakku min indik*) ve bana gelenin senin katından hak olarak geldiğini biliyorsa; (*feaklil mâlehû ve veledehû*) onun malını ve çocuğunu az eyle, (ve *habbib ileyhi likàeke*) sana kavuşmayı sevdir, (ve *accil lehü'l-kadàe*) ve ahirete göçmesini çabuklaştır.” (Ve *men lem yü'min bâ ve lem yusaddiknî*) “Yâ Rabbi! Kim de bana inanmıyor ve beni tasdiklemiyorsa, (ve *lem ya'lem enne mâ ci'tü bihî hüve'l-hakku min indik*) bana gelenin senin katından hak olarak geldiğini bilmiyorsa; (*feeksir mâlehû ve veledehû*) onun malını ve çocuğunu çoğalt, (ve *etil umurahû*) ve ömrünü uzat, görsün bakalım!”

Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.XX, s.85, no:161; Heysemî, *Mecmaü'z-Zevâid*, c.X, s.509, no:18056; İbn-i Adiy, *Kâmil fi'd-Duafâ*, c.V, s.118; Muaz ibn-i Cebel RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.III, s.189, no:6095; *Câmiü'l-Ehâdis*, c.VI, s.264, no:5153.

Sabahtan akşama, geceden gündüze koyun peşinde, deve peşinde, evlât peşinde onların dertleriyle uğraşır durur; al başına belâyı!

Peygamber SAS Efendimiz diyor ki:

“—Vallahi ben sizin fakirliğinizden ziyade zenginliğinizden korkarım.”

“—Neden?”

“—Şımarırsınız, şaşırırsınız, tuğyan edersiniz.”

كَلَّا إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَكَنَّاظِرٌ
أَلَمْ يَرَأْهُ اسْتَغْنَى

(العلق: ۷-۶)

(*Kellâ inne'l-insâne leyetgâ. En raàhü'stağnâ.*)

“Gerçek şu ki, insanoğlu kendisini müstağnî gördü mü, ihtiyaçtan vareste gördü mü, kurtulmuş gördü mü, o zaman azar.” (Alak, 96/6-7)

İnsanoğlu kendini bir ihtiyacı yok gördü mü kasılır, efe gibi ortada dolaşmaya başlar ve günahlara başlar. Hacivat'ın sahneye çıkıp elini kulağına koyup da:

“—Yar bana bir eğlence!” diye bağırdığı gibi, karnı doydu mu meydanlarda eğlence aramaya başlar. Tabiatı böyle...

İhtiyacı, imtihanı, sıkıntısı, hastalığı oldu mu, “Yâ Rabbi! Aman yâ Rabbi!” der. Ama gençliğinde hatırına getirmez. Pabucu sıkmadığı zaman Allah'ın adını anmaz.

Şimdiye kadar aklın neredeydi? Namaz kılmıyorsun, oruç tutmuyorsun, ibadet etmiyorsun,

insaf etmiyorsun, zulmü bırakmıyorsun. Ayağın biraz sıkıştı ha, cehennemde daha ne azaplar var! Allah'ın ne cezaları var!

Onun için Peygamber Efendimiz bu şuur içinde, kendini üzecek bir hadise olduğu zaman şöyle diyordu:

(*Lâ ilâhe illa'llâhu'l-halîmü'l-kerîm*) “Ondan başka bir ilâh yok. O halîmdir, kerîmdir.” Kullar cezayı hak etse ceza vermez, istemeden nimetler ihsan eder. En güzel sıfatlar onundur.

لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى

(طه:8)

(*Lehü'l-esmâü'l-hüsnâ*) “En güzel sıfatlar Allah'ındır.” (Taha, 20/8)

“Kerîm olan, halîm olan Allah'tan gayri ilâh yoktur. O vâhid, ehad, tek ve yegâne olan Rabbimiz affedicidir. Eğer başıma gelen bu üzüntülü şey benim bir kusurumdan dolayı ise affına, hilmine, keremine sığınırım, onun lütfunu isterim.” demiş oluyor.

Belki de kendisini üzen kimsenin başına bir felâket gelmesin diye ona acıyor. Çünkü değil bir peygamberi, Allah'ın bir velîsini üzen kimseye bile çok büyük felaket yağar.

Buyuruyor ki Peygamber SAS Efendimiz:²

² Buhârî, *Sahîh*, c.V, s.2384, no:6137; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.II, s.58, no:347; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.X, s.219, no:20769; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.I, s.4; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, c.XXVI, s.96; Zehebî, *Tezkiretü'l-Huffâz*, c.IV, s.1463, no:1158; Ebû Hüreyre RA'dan.

قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ مَنْ أَدَى لِي وَلِيًّا فَقَدْ اسْتَحَلَّ

مُحَارَبَتِي

(حم.ع.طن.كر.ق.والحكيم عن عائشة)

(Kàle'llàhu azze ve celle) “Azîz ve Celîl olan Allah-u Teâlâ Hazretleri buyurur ki: (Men âzâ lî veliyyen) “Kim benim velîkullarımdan bir kulumu ezâlandırırsa, (fekadi'stehalle muharabetî) benimle harp etmeyi meşrulaştırmış olur.”

“Sen misin benim velîmi üzen, sen misin onun kalbini kıran?” diye onu kim bilir ne türlü cezalara uğratar.

*Zâlimlere bir gün dedirir kudret-i Mevlâ,
Tallâhi lekad âsereke'llàhu aleynâ.*

Yusuf AS'ın kardeşleri peygamber çocuklarıydı ama Yusuf AS'ı kıskandıklarından ne cahillikler ettiler. Yine babalarının hürmetine, felâkete tam uğramadılar da imtihandan imtihana geçtiler. Onların öldürmek istediği, ortadan kaldırmak istediği Yusuf AS Mısır'a sultan oldu.

Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.VI, s.256, no:26236; Taberânî, *Mu'cemü'lEvsat*, c.IX, s.139, no:9352; Kudâî, *Müsnedü's-Şihâb*, c.II, s.327, no:1457; İbn-i Ebi'd-Dünyâ, *el-Evliyâ'*, c.I, s.23, no:45; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimâşk*, c.XXXVII, s.277, no:7490; Hz. Aîşe RA'dan.

Ebû Ya'lâ, *Müsned*, c.XII, s.520, no:7087; Hz. Meymûne RA'dan. Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.XII, s.145, no:12719; Abdullah ibn-i Abbas RA'dan.

Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.III, s.168, no:4445; Enes ibn-i Mâlik RA'dan.

Mecmaü'z-Zevâid, c.II, s.513, no:3498; *Kenzü'l-Ummâl*, c.I, s.403, no:1157; Münâvî, *el-Ehâdîsü'l-Kudsiyye*, c.I, s.62, no:137; Süyûtî, *Câmiu'l-Ehâdîs*, c.XV, s.72, no:15003.

Onlar ona muhtaç oldular da, nihayet kapısına geldiler, sığındılar, bu sözü söylediler:

تَاللّٰهِ لَقَدْ اٰثَرَكَ اللّٰهُ عَلَيْنَا

(يوسف: ٩١)

(*Ta'llàhi lekad a'sereke'llàhu aleynâ*)
“Andolsun ki Allah seni üstün kıldı, sen güzel huyunla yüceldin, yükseldin. Allah seni peygamber seçti, biz de yaptığımız hatalardan dolayı işte böyle mahcup duruma düştük.”
(Yusuf, 12/91)

Yusuf AS'ın siması gibi ahlâkı da çok güzeldi, onlara şöyle diyerek teselli etti:

لَا تَثْرِيْبَ عَلَيْكُمْ الْيَوْمَ يَغْفِرُ اللّٰهُ لَكُمْ وَهُوَ اَرْحَمُ

الرَّاحِمِيْنَ

(يوسف: ٩٢)

(*Lâ tesrîbe aleykümü'l-yevme yağfiru'llâhu leküm ve hüve erhamü'r-râhimîn*) “Bugün artık kendi kendinizi kınayıp mahcup olmanıza lüzum yok. Ben affettim, Allah da sizi affeder, O Erhamü'r-râhimîn'dir.” (Yusuf, 12/92)

İşte büyük insanların hâli, şânı böyle oluyor.

Onun için Peygamber Efendimiz kendisini mahzun eden işten, o işi yapana da bir ceza gelmesin diye merhamet etmiş olabilir.

“—Ey benim halîm Rabbim, ey benim kerîm Rabbim! Beni de hüzne düşürme, ona da bir

zarar verme.” demiş olabilir. Onun için (*Lâ ilâhe illa'llâhu'l-halîmü'l-kerîm*) diyor, Allahu a'lem.

(*Sübhâna'llâhi rabbi'l-arşı'l-azîm*) “O azîm Arş'ın sahibi olan Allah her türlü noksandan münezzehtir, her türlü kemâlât ile muttasıftır, her işi mükemmeldir, her işi tamdır, her şeyi güzeldir, neylerse güzel eyler.” demek oluyor.

İnsan ciltlerle kitaplar yazsa, *Sübhâna'llâh* sözünü bitiremez. *Sübhâna'llâh* son derece kıymetli, çok güzel bir sözdür. (*Sübhâna'llâhi rabbi'l-arşı'l-azîm*) “Arş-ı Azîm'in Rabbi olan Allah'ı her türlü noksandan tenzih ederim. O her türlü noksandan, eksiklikten, hatadan kusurdan münezzehtir. ‘Başıma bu hal geliyor ama Allah her şeyi mükemmel yapar, her şeyinde bir hikmet vardır. Vardır bunun da bir hikmeti. Onun eksigi, noksanı yoktur. Madem böyle olmuş, bir sebebi vardır.’” diye üzüntüsünün arkasından teslimiyet gösteriyor.

Bazı cahiller, gafiller başlarına sıkıntılı bir şey geldi mi feryadı basarlar, isyana düşerler: “Başıma bu da mı gelecekti!” diye kadere isyan ederler, Allah'a karşı gelirler, ağza alınmayacak sözler söylerler. Hatta bugün şarkıcılar hep böyle beste yapıyorlar, türküler yapıyorlar. Bir minibüse biniyorsunuz, öyle saçma sapan şeyler çalıyor ki hemen durdurup ineceğiniz veya o aleti kıracağınız geliyor.

Allah'a isyanı, karşı gelmeyi ifade eden şeyleri şarkı türkü diye dinletiyorlar. O da herhalde solcuların, dinsizlerin, imansızların

bir taktiği. Her kap, içinde ne varsa dışına onu sızdırır. Onların da içlerinin çirkef dünyasından bestesine o sızıyor. Dünyada edepsiz insan çok fazla... Bir kulun bir kula terbiyesizliği neyse ne ama kendisini yaratan, yaşatan, besleyen, büyüten, her türlü nimete mazhar eden Rabbine karşı gelmesi kabul edilemez.

Ama Peygamber Efendimiz bir işe üzüldüğü zaman; “Yâ Rabbi! Senin her işin güzeldir. Ben senin her türlü noksandan münezzehtim olduğumu biliyorum, itiraf ediyorum. Vardır bir hikmeti.” demiş oluyor.

(*Sübhâna'llâhi rabbi'l-arşi'l-azîm*) İnsan bu sözden; “O koca Arş-ı azîmin sahibi Allah, hatalı bir iş yapar mı? Her şeyi hikmetlidir.” gibi bir mâna sezinliyor.

Muhterem kardeşlerim! Biz yeryüzünün üstünde yaşıyoruz. Çevremizde semalar var:

وَلَقَدْ زَيَّنَّا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِمَصَابِيحَ

(الملك:٥)

(*Ve lekad zeyyenne's-semâe'd-dünyâ bi-mesâbîha*) “Biz dünyanın en yakınında olan birinci semayı yıldızlarla donattık.” (Mülk, 67/5) buyruluyor.

Demek ki yıldızların olduğu bütün bu görünen gökyüzü semâ-i dünya, en yakın semâ, birinci semadır. Ondan sonra artık yedi kat semâ var.

الَّذِي خَلَقَ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ طِبَاقًا

(*Ellezî haleka seb'a semâvâtin tıbâkà*) “O tabaka tabaka yedi kat semâyı yaratandır.” (Mülk, 67/3) diye yedi kat semâ olduğu Kur'ân-ı Kerîm'de bildiriliyor.

Ama bunlar, filozofların sıraladığı gibi, felekü'l-Kamer, felek-i Zühal, felek-i Utarit... değil. Utarit'in de, Zühal'in de hepsinin, bütün yıldızların bulunduğu semâ sadece birinci semâdır. Onun arkasından daha nice nice mesafeler, uzaklıklar var.

Sonra:

وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ

(البقرة:٢٥٥)

(*Vesia kürsiyyühü's-semâvâti ve'l-ard*) “Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin kürsisi bütün bu yedi kat semâyı ihata ediyor, içine alıyor.” (Bakara, 2/255)

Kürsüsü var. Ve bu koca semâvâtın ötesinde, Allah-u Teâlâ Hazretlerinin Arş'ı yanında bu kürsü ufacık bir nokta gibi kalıyor. Arş-ı Âlâ'nın azametini insanoğlu idrak edemez. Peygamber Efendimiz; “İşte o azamet sahibi olan Arş'ın Rabbi.” diyor.

İnsanı Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin varlığına, birliğine götüren ve onun önünde kul olarak secde ettiren en güzel müşahedelerden birisi gökyüzüne bakmaktır. Yıldızlı bir havada gökyüzüne bakın, derinliklerine bakın! O

parıldayan şeylerin, ecrâm u felekiyenin, gök cisimlerinin her birisi bu dünyalardan nice nice kere büyük güneşler. Çok uzaklardaki güneşler; uzaklığından dolayı biz onları nokta gibi görüyoruz.

Bizim güneşimize bakamıyoruz, o bize çok yakın. Tepsi gibi görünüyor, bakamıyoruz. Ancak camı islediğimiz, kapkara yaptığımız zaman süzölmüş haliyle bakıp öyle görebiliyoruz. O bize en yakın güneş. O çok uzaklardaki güneşlerin bizim güneşten ne kadar büyük olduğunu anlayın. Ona rağmen gökyüzünün engin lacivert boşluğu içinde bir küçük nokta gibi görünüyor.

Allah gökyüzüne ışık saçan, enerji saçan nice parçalar yaratmış. Bu ne muazzam iştir! İnsan, “Bunun ötesinde, o lacivertliklerin derinliklerinde neler var?” diye düşündüğü zaman o azamet karşısında secdeye kapanır.

Bugün ansiklopedilerde yazıyor, astronomi bilginleri söylüyor; öyle yıldızlar var ki ışığı dünyaya milyonlarca senede geliyor. Halbuki ışık bir saniyede dünyanın etrafını yedi defa dolaşır, üç yüz bin kilometre yapar. Bir saniyede! Bu ışık bu hızla bir sene gidecek, bir sene dolacak. Milyonlarca sene gidecek, gidecek, gidecek... Demek ki o taraftaki bir güneşten, bir ışık kaynağından yola çıkıyor, milyonlarca sene yol alıyor, bizim gözümüze geliyor. Biz de gökyüzünde onu bir yıldız olarak, bir parlıltı olarak görüyoruz.

“—Bak, gökyüzünde bir şey parlıyor; bir küçük yıldız.” diye teleskopumuzu o tarafa

çeviriyoruz;

“—Bu ne biçim yıldızmış?” diye inceliyoruz. Kaç milyon sene mesafeden geliyor. Sen şimdi onu seyrediyorsun ama acaba o şimdi orada mı, var mı? Belki de yok. Çünkü ışığı kaç milyon sene önce yola çıktı, sana geldi. Aradan geçen milyonlarca seneden sonra ya patladıysa veya orada başka hadiseler olduysa? Sen göremezsin. Milyonlarca sene sonra eğer dünya var olacaksa, yaşayanlar o hadiseleri görecek.

Dünyamızın etrafında bir zamandan mesafe, bir zamandan örülü perde var ki siz gökyüzünün derinliklerinde geçmiş zamanı seyrediyorsunuz, şimdiki zamanın halini bilemiyorsunuz. Zaman perde olmuş, şimdiki halini görmeye gücünüz yetmiyor. Bu kadar esrarengiz bir âlemdeyiz. Bu kadar aciziz. Bu kadar küçüğüz. Dünya bu kadar küçük, dünyanın içinde biz bu kadar küçüğüz ama inadımız bu kadar büyük.

İnsanoğlu bu azamet sahibi; kâinatın, Arş-ı azîm'in Rabbi olan Allah'a niye secde etmiyor, niye kulluk etmiyor, niye iltica etmiyor? Korkmaz mı, ürpermez mi, dehşete düşmez mi?

Arş-ı azîmin sahibi Rabbimiz bizi; kendisine boyun verip kulluk eden, tesbih çekip secde eden, *Sübhàna'llâh* diyen kullarından eylesin...

(*El-hamdü li'llâhi rabbi'l-âlemîn*) “Alemlerin Rabbi olan Allah'a hamd olsun!” diyor.

Hamd, Allah'ı övmek demektir. *Hamd*, verilen bir nimetten sonra yapılan övgüye denir. Kuru kuruya bir medih değil. Bir nimetten sonra, nimet sahibine şükran duygusuyla dolu olarak

yapılan medhe *hamd* derler. *Hamd* Allah'a mahsustur. Ancak Allah'a mahsustur. Çünkü her nimet onundur. Her hâlükârda; iyi halde de kötü halde de, üzüntüde de sevinçte de Allah'a hamd edilir. Çünkü onun şânı yücedir. Her zaman övülmeye layıktır. Her an üzerimizde bir nimeti vardır. Onun için hamd edilir.

Peygamber Efendimiz de kendisine hüznü geldiği, üzüldüğü zaman bile yine hamd ediyor. İnsan; nimet gelirse şükreder, sevinir. Üzüntü gelirse de yine hamd edecek; Allah-u Teâlâ Hazretleri'ne sevgisini, saygısını, kulluk şuurunu bir tarafa bırakmayacak.

Peygamber Efendimiz, kendisini üzecek bir işle karşılaştığı zaman:

“—Halîm ve kerîm olan Allah'tan gayri ilâh yoktur. O Arş-ı azîmin sahibi olan Allah, her türlü noksandan münezzehtir. O âlemlerin Rabbı olan Allah'a hamd ü senâlar olsun.” derdi.

Ne güzel duygular taşıyormuş. Bilmiyorum siz bir üzüntülü hadiseyle karşılaşıncaya ne yaparsınız, biz ne yaparız? Basarız bağırtıyı; kimimiz olduğumuz yerde tepiniriz, kimimiz kızarız. Kimisi tabakları yerlere çalar, kimisi odanın içini darmaduman eder; masalar sandalyeler uçuşur, camlar çerçeveler kırılır.

Ne olmuş? Başına üzülecek bir hadise gelmiş. Saçını başını yolar, yakasını yırtar, jilette göğsünü paralar, camları şişeleri kırar, yüzünü gözünü çizer.

Ne oluyorsun? Üzülecek bir hadise olmuş. Nerede

bu insanların zavallılıkları, nerede Peygamber Efendimiz'in duygularındaki nezâhat, güzellik, örnek ahlâk!

Allah-u Teâlâ Hazretleri bizi onun yolunda yürüyen, onun edepleriyle edeplenen kullarından eylesin...

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْحَلِيمُ الْكَرِيمُ سُبْحَانَ اللَّهِ رَبِّ
الْعَرْشِ الْعَظِيمِ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

(Lâ ilâhe illa'llâhu'l-halîmü'l-kerîm, sübhâna'llâhi rabbi'l-arşi'lazîm, el-hamdü li'llâhi rabbi'l-âlemîn.)

Üç tane şâhâne cümle öğrenmiş olduk ki, bu cümleler insana ahirette çok büyük sevaplar kazandırır. Yerle göğün arasını doldurur, insanın mîzanını ağır bastırır.

Rûz-ı mahşerde bir kulun hesapları görülüp amelleri tartıldıktan sonra, cehenneme gideceği sırada bir kâğıt parçası gelir. O kâğıt parçası, semaları ve yeri içine alacak kadar geniş olan mîzanın, yani amel terazisinin kefesine konulur. Bütün günahlardan daha ağır gelir. Kul da cehenneme gitmekten kurtulur, cennete girer. O kâğıdın üzerinde ne yazıyor?

(Lâ ilâhe illa'llâh) yazıyor. Bir Lâ ilâhe illa'llâh sözü hepsinden daha ağır gelir, kulu kurtarır. Onun için bu sözler şuurla söyleniliyorsa, duya duya, anlaya anlaya, idrak ede ede söyleniliyorsa insanın kurtuluşuna vesile olur.

İnsan; ‘‘Ben ancak Allah’a ibadet ederim, gayrıya

tapınmam, ancak ondan yardım isterim.” diye *Lâ ilâhe illa'llâh* şuuru ile yaşarsa Allah'ın velîsi olur, evliyâsı olur. Cebrail AS, İbrahim AS'a gelmiş de, “İstersen seni kurtarayım, müşrikleri helâk edeyim!” demiş. O da, “Sen aradan çık, Rabbim benim halimi görmüyor mu?” demiş.

Birinci hadîs-i şerîf, birinci rivayet bu. Bunlara da bazı tariflere göre hadis denilebilir.

b. Yeminini Mutlaka Yerine Getirirdi

İkinci rivayet.

Bu, Hz. Âişe Validemiz'den sahih bir rivayet:³

كَانَ إِذَا حَلَفَ عَلَى يَمِينٍ لَا يَحْنُ حَتَّى نَزَلَتْ
كَفَّارَةُ الْيَمِينِ

(ك. عن عائشة)

RE. 530/2 (*Kâne izâ halefe alâ yemînin lâ yahnesü, hattâ nezelet keffâretü'l-yemin.*)

“Peygamber SAS Efendimiz bir şeye yemin etti mi, yeminini mutlaka yerine getirirdi, hânis olmazdı.”

Yemininden hânis olmak; söz verdi mi yapmamak, ahdini bozmak demek. Efendimiz; sözünde dururdu, yeminini yerine getirirdi. Yemin kefareti bildiren Maide Sûresi'nin 89. ayeti nazil oluncaya kadar. O ayet-i kerimede:

³ Hâkim, *Müstedrek*, c.IV, s.334, no:7826; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.X, s.195, no:4353; Hz. Aişe RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.VII, s.147, no:18447; *Câmiü's-Sağîr*, c.II, s.185, no:6643.

لَا يُؤَاخِذُكُمُ اللَّهُ بِاللَّغْوِ فِي أَيْمَانِكُمْ وَلَكِنْ
يُؤَاخِذُكُمْ بِمَا عَقَّدْتُمُ الْأَيْمَانَ فَكَفَّارَتُهُ إِطْعَامُ
عَشْرَةِ مَسَاكِينَ مِنْ أَوْسَطِ مَا تُطْعَمُونَ أَهْلِيكُمْ
أَوْ كِسْوَتُهُمْ أَوْ تَحْرِيرُ رَقَبَةٍ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامُ
ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ ذَلِكَ كَفَّارَةُ أَيْمَانِكُمْ إِذَا حَلَفْتُمْ
وَاحْفَظُوا أَيْمَانَكُمْ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ
لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ

(المائدة: ٨٩)

[Allah, kasıtsız olarak ağzınızdan çıkıveren yeminlerinizden dolayı sizi sorumlu tutmaz, fakat bilerek yaptığınız yeminlerden dolayı sizi sorumlu tutar. Bunun da keffâreti, ailenize yedirdiğiniz yemeğin orta hallisinden on fakire yedirmek yahut onları giydirmek, yahut da bir köle azat etmektir. Bunları bulamayan üç gün oruç tutmalıdır. Yemin ettiğiniz takdirde yeminlerinizin keffâreti işte budur. Yeminlerinizi muhafaza edin! Allah size ayetlerini böyle açıklıyor; umulur ki şükredersiniz!] (Mâide, 5/89) diye bildiriliyor.

Bu aynı zamanda bir müsaadedir yemininizi bozarsanız; “Yemininizi bozduğunuz takdirde böyle kefarete ödeyeceksiniz.” Eğer yemin uygun bir yemin değilse, o zaman inadı bırakıp, yapmayıp kefarete ödemek uygundur.

Yeminde iki şey var. Hak üzerine, güzel bir iş için yemin edilmişse, onun yerine getirilmesi mecburidir. Eğer bâtil üzerine, yanlış bir şey üzerine yemin edilmişse, onun yerine getirilmemesi esastır. Peygamber SAS Efendimiz'in hadîs-i şerifi var, gayet açık olarak bildiriyor. Hz. Aişe Validemiz'den rivayet edilmiş:⁴

لَا أَحْلِفُ عَلَى يَمِينٍ فَأَرَى غَيْرَهَا خَيْرًا مِنْهَا إِلَّا
كَفَرْتُ عَنْ يَمِينِي وَأَتَيْتُ الَّذِي هُوَ خَيْرٌ

(ك. عن عائشة)

(*Lâ ahlifü alâ yeminin, feerâ gayrahâ hayran minhâ, illâ keffertü an yemînî, ve eteytü'llezî hüve hayrun.*)

“Bir şeye yemin ettiğimde o yeminin aksini yapmanın daha hayırlı olduğunu anladığım zaman yeminimin kefareti verdim, o hayırlı olan işi yaptım.” diyor.

Bu hususta başka hadîs-i şerîfler de vardır. “Ben bir kere yemin etmiş bulundum, ne yapayım artık bunu yapacağım.” diye düşünmek yanlıştır. Yemin ettiğiniz şey bâtilsa, yanlışsa, günahsa onun yapılmaması gerekir!

Yapılmaması gerekir ama yemin ettin; o zaman, o yeminin kefareti vereceksin. Yemin kefareti on fakiri doyurmaktır veya bir köle âzat etmektir. Parası yoksa, buna gücü yetmiyorsa,

⁴ Buhârî, *Sahîh*, c.XX, s.301, no:6131; Hâkim, *Müstedrek*, c.IV, s.334, no:7826; İbn-i Ebî Şeybe, *Musannef*, c.III, s.420, no:12437; Hz. Aişe RA'dan. Ebû Dâvud, *Sünen*, c.IX, s.100, no:2851; Ebû Bürde babasından.

o zaman da üç gün oruç tutar.

Bunun sebebi insanın sözüne sahip olmasıdır. “İnsanlar gelişigüzel konuşmasınlar, gelişigüzel hareket etmesinler, boş yere yemin etmesinler.” diye bir ceza konulmuş. Yemin ederseniz ve yemininizi tutmazsanız bu cezayı ödeyeceksiniz. Onun için herkes dikkat eder.

Yaya geçidinin olmadığı bir yerden geçersen, şu kadar trafik cezası kesilir. Polis oradayken geçermisin? Geçemezsin. Cezaları biraz arttırıyorlar, o zaman millet ışığın yanında bekliyor. Çizgili yerlerden, yaya geçidi müsaadesi olan yerlerden geçiyor ama gevşediği zaman yine paldır küldür otomobillerin önünden, arkasından geçiyor. Ceza olduğu zaman nasıl duruyorlar. İslâm’da da böyle ceza var. Ya sözünü tutarsın ya cezayı çekersin. O cezaya kefarete deniliyor. Keffaret-i yemin.

Muhterem kardeşlerim; gelişigüzel, olur olmaz her şeye yemin etmeyin!

Bir de yalan yere yemin ederse, ne kadar büyük günah işlemiş olduğunu anlayabilirsiniz.

“—Vallahi, şunu şöyle yapacağım.” deyip de yapmadığınız zaman bir kefarete boynunuza borç oluyor. Çünkü âyet-i kerîmede

Allah’ın size emrettiği bir şey oluyor, onu yapmamış oluyorsunuz. Yemin etmeyin, yemin ettiyseniz yerine getirin. Yalan yanlış, ters bir şeye yemin ettiyseniz onu yapmamak daha doğrudur. Yapmayacaksınız, kefaretinizi ödeyeceksiniz. O da dilinizi tutamamanızın,

kendinize hâkim olamamanızın akıl parası; akıllanma, uslanma bedeli olmuş oluyor.

Peygamber Efendimiz sözünü hep yerine getirirdi. Ama yeminlerin kefareti olacağına dair âyet geldiği zaman, eğer yemin ettiği şeyin yapılmaması, başka türlü hareket edilmesi daha iyi ise o zaman kefareti verip o hayırlı şeyi yapardı.

Ondan önce dişini sıkardı; zarara da uğrasa, sıkıntı da çekse onu yerine getirirdi. Bu kefareti âyeti Peygamber Efendimiz için bir müsaade gibi oldu. O aslında hep sözünde dururdu da artık, “Daha hayırlı olan bir şeyle ezâ çekmesin, meşakkate uğramasın.” diye onun için bir kolaylık gibi oldu.

Yemin konusunda uyanık bulunmanızı tavsiye ederim.

c. Yemin Ederken Söylediği

İbn-i Mâce Rifâa el-Cühenî RA’dan şöyle rivayet etmiş:⁵

كَانَ إِذَا حَلَفَ قَالَ وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ

(ه. عن رفاعة الجهني)

RE. 530/3 (*Kâne izâ halefe, kâle: Ve’llezî nefsu muhammedin biyedihî.*) “Peygamber Efendimiz bir şeye yemin ettiği zaman şöyle

⁵ İbn-i Mâce, *Sünen*, c.VI, s.285, no:2081; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.IV,s.16, no:16261; Taberânî, *Mu’cemü’l-Kebîr*, c.V, s.49, no:4556; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, c.IX, s.208, no:1917; Heysemî, *Mecmaü’z-Zevâid*, c.X, s.753, no:18700; Taberânî, *Mu’cemü’l-Kebîr*, c.V, s.49, no:4556; Rifâa ibn-i Urâbe elCühenî RA’dan

derdi: ‘Muhammed’in nefsi, canı, yani hayatı elinde olan Allah’a and olsun ki...’ diye and ederdi. Âdeti böyleydi.”

“—Ben hayatın, ölümün önemini kavramış bir insanım. Bir gün gelip Rabbimizin huzuruna gideceğiz. Bu canı veren Allah’tır, alan Allah’tır. Bu konuşmalardan, sözlerden, yeminlerden sorgu sual ve hesap olacaktır. Ben bunun idrakindeyim. Elbette Allah, peygamber olmama rağmen benim de bir gün ruhumu kabzettirecek. Bir gün ben de onun huzuruna varacağım. Ben bunun şuurunda olarak bunu böyle söylüyorum.” demek.

Bu, çok kuvvetli bir yemin: (*Ve’llezî nefsi muhammedin biyedihî*) “Şu Muhammed’in canı elinde olana and olsun ki...” Çok ciddi bir yemin. Efendimiz, bu tarzda yemin ederdi. Sanki kendisini üçüncü bir şahısmış gibi ismini zikrederek yemin ederdi.

Meselâ, ben size desem ki:

“—Biraz hastayım, şu Es’ad kardeşinize dua edin!”

Hani insan bazen ismini böyle söyler ya, Peygamber Efendimiz de böyle kendisinin adını anarak yemin ederdi. (*Ve’llezî nefsi muhammedin bi-yedihî*) “Muhammed’in canı elinde olan Allah’a yemin ederim ki...” diye, kendi adını ortaya koyarak söylerdi. Efendimiz’in yemin ediş şekli böyle.

d. Ateşi Yükselince Su Dökünmesi

Taberânî ve Hâkim'in Semüre RA'dan rivayeti şöyle:⁶

كَانَ إِذَا حُمَّ دَعَا بِقِرْبَةٍ مِنْ مَاءٍ فَأَفْرَغَهَا عَلَى قَرْنِهِ
فَاغْتَسَلَ

(طب. ك. عن سمرة)

RE. 530/4 (*Kâne izâ humme, deâ bi-kırbetin min mâin, feefrağahâ alâ karnihî fa'ğtesele.*)

“Kendisine ateş bastığı zaman, ateşli bir hastalık geldiği zaman, bir kırba su isterdi.” Yani “Bir kova su isterdi, onu başına dökerdi, onunla yıkanırdı.”

Suudi Arabistan'ı düşünün, oranın sıcağını düşünün; işte o sıcakta bir de ateş basınca Peygamber Efendimiz tedbir olarak böyle yapardı. Bir kova suyu başından aşağıya döker, ateşinin geçmesine yardımcı olsun diye bu şekilde yıkanırdı.

Hicaz'ı ziyaret edenler bilir. Kış mevsiminde bile havası bizim yaz ayları gibidir. Yalnızca sıcağı biraz yumuşamıştır. Fakat yaz mevsimi geldi mi güneşin altında şemsiyesiz dolaşırsanız güneş çarpar, ölürsünüz. Sizi buzlara yatırır. Kurtulursanız kurtulursunuz, aksi takdirde güneş çarpmasından ölürsünüz.

⁶ Hâkim, *Müstedrek*, c.IV, s.447, no:8229; Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.VII, s.227, no:6947; Bezzâr, *Müsned*, c.II, s.156, no:4599; Tahâvî, *Müşkilü'l-Âsâr*, c.IV, s.399, no:1599; Ukaylî, *Duafâ*, c.I, s.270, no:160; Heysemî, *Mecmaü'z-Zevâid*, c.V, s.158, no:8343; Semüre ibn-i Cündeb RA'dan *Câmiü's-Sağîr*, c.II, s.185, no:6645.

“—Ben kabadayıym, arslanım, paşayım, ağayım; bana bir şey olmaz.” diye biraz ortalıkta dolaşan, güneş çarpmasından küt diye yuvarlanır, hastaneyi boylar. Öyle bir sıcığı vardır.

Çıplak taşa bastığınız zaman ayağınızın tabanı kavrulur, şişer, su toplar. O kadar sıcak olur. Peygamber Efendimiz o sıcakta yaşadı. Ne buzdolabı vardı ne soğuk su. Oranın suları daha ağır oluyor. Buraların suları biraz daha hafif olur.

Meselâ zezem suyu, içinde pek çok çeşit mineral olan bir sudur. Başlı başına bir gıdadır. İnsan bir ay onu yer, gıdalanır, şişmanlar, kilo alır. Mübarek sanki su değil, ağdalı bir ilaç gibidir, şifalıdır.

Zezem’in dışındaki öteki sular da içildiği zaman, bizim buradaki sular gibi insana kolay kolay serinlik vermez. Bir de ateş bastı mı, ne yapsınlar? “Peygamber Efendimiz SAS başından aşağı su dökünürdü.” diye burada öğreniyoruz.

e. Düşman Hakkında Ettikleri Dua

Ahmed ibn-i Hanbel, Ebû Dâvud, Beyhakî ve Hâkim Ebû Mûsa el-Eş’ârî RA’dan rivayet ediyor:⁷

كَانَ إِذَا خَافَ قَوْمًا قَالَ اللَّهُمَّ إِنَّا نَجْعَلُكَ فِي

⁷ Ebû Dâvud, Sünen, c.IV, s.335, no:1314; Hâkim, Müstedrek, c.II, s.154, no:2629; Neseî, Sünenü’l-Kübrâ, c.V, s.188, no:8631; Taberânî, Mu’cemü’l-Evsat, c.III, s.74, no:2531; Ebû Mûsa el-Eş’ârî RA’dan.

Ahmed ibn-i Hanbel, Müsned, c.IV, s.414, no:19735; Abdullah ibn-i Kays RA’dan.

نُحُورِهِمْ وَنَعُوذُ بِكَ مِنْ شُرُورِهِمْ

(حم. د.ك. هق. عن أبي موسى)

RE. 530/5 (*Kâne izâ hâfe kavmen kâle: Allahümme innâ nec'alüke fî nühûrihim, ve neüzü bike min şürûrihim.*)

Peygamber Efendimiz bir düşman kavmin şerrinden korktuğu zaman onların aleyhinde:

(*Allâhümme innâ nec'alüke fî nühûrihim*) “Yâ Rabbi! Biz onların enselerine cezayı indirmeni dileriz; (*ve neüzü bike min şürûrihim*) ve onların şerrinden sana sığınırız.” diye dua ederdi.

Nühûr göğsün üst tarafı, gerdan tarafı demek. Devenin bıçaklanma yeridir. Kurbanın kesilme yeridir.

(*Allâhümme innâ nec'alüke fî nühûrihim*) “Yâ Rabbi! Biz senin, düşmanlarımızın boğazına çökertmeni dileriz.” Yani, “Onları kahret, cezalandır. Onlara karşı bizi koru!” mânasına.

“Yâ Rabbi! O düşmana karşı sana sığınırız, sana tevekkül ederiz ve onların şerrinden sana iltica ederiz.” demek. (*Ve neüzü bike min şürûrihim*)

“Onların şerlerinden sana sığınırız.” Bu da düşmana karşı yapılacak duadır; Allah’a sığınmadır, Allah’a tevekküldür. Bunu da yazın, ezberleyin!

f. Nazarı Önlemek İçin Dua

İbnü's-Sinnî Hakîm ibn-i Hizam'dan şöyle rivayet ediyor:⁸

⁸ İbnü's-Sinnî, *Amelü'l-Yevm ve'l-Leyleh*, c.1, s.391, no:207;

كَانَ إِذَا خَافَ أَنْ يُصِيبَ شَيْئًا بِعَيْنِهِ قَالَ اللَّهُمَّ
بَارِكْ فِيهِ وَلَا تَضُرَّهُ

(ابن السني عن سعيد بن حكيم)

RE. 530/6 (*Kâne izâ hâfe en yusîbe şey'en bi-aynihî, kâle: Allâhümme bârik fîhi, ve lâ tedurrahû*)

(*Kâne izâ hâfe en yusîbe şey'en bi-aynihî*)
“Peygamber SAS Efendimiz bir şeye nazar değmesinden korkarsa, (*kâle: Allâhümme bârik fîhi*) ‘Yâ Rabbi, bunu mübarek eyle; (*ve lâ tedurrahû*) ve onu zarara uğratma!’ diye dua ederdi.”

Bu hadîs-i şerîf göz değmesinin, nazarın hak olduğunu gösterir. Ve Peygamber SAS Efendimiz bunu bize öğretmiştir. Bazen insanın beğendiği bir şeye kendisinin nazarı değer. Onun için yapılacak bir duadır:

“—Yâ Rabbi, bunu mübarek eyle ve ona zarar verme!”

Güzel bir elbise giyersiniz, kendiniz de beğenirsiniz. Güzel bir ayakkabı giyersiniz, kendinizin de hoşuna gider;

“—Derisi ne kadar güzel, ne kadar güzel parlıyor.”

İyi bir araba alırsınız; pırıl pırıl, hoşunuza gider. Pat bir kazaya uğrar, bir yerine bir şey gelir.

Hakîm ibn-i Hizam’dan.

Kenzü’l-Ummâl, c.VII, s.134, no:18366; *Câmiü’s-Sağîr*, c.II, s.185, no:6647.

Arabanın çamurluğu bozular, kaportasına bir şey olur, camı kırılır, çatır çatır çatlar. Elbisenize bir şey dökülür, lekelenir. Pabucunuza bir zarar gelir, yırtılır...

Neden? Çünkü nazar deędi. Nazar haktır. Nazar deęebilir.

Onun için, nazar değmesin diye bazı şeylerde hafif kusurlar bırakmak da iyidir. Karşı taraf çok beğendi mi nazar değebilir. Senin de bazı şeylere nazarın değebilir. Kendi eşyana değebilir. Kendi sevdiğin şeylere nazarın değebilir. Onun için bu duayı ezberle:

(Allâhümme bârik fîhi velâ tedurrahû)
Tedurruhû, tedurrahâ hepsi olur. *Re* harfi şeddeli olduğu için nehy-i hâzır sîgası olarak her türlü harekelenebilir.

“Yâ Rabbi! Bunu bana mübarek et ve ona zarar ulaştırma!” diye dua ederdi.

Peygamber SAS, biz öğrenelim diye bu duayı yapıyor. Yoksa onun baktığı her şeye bereket gelir, her şeyi güzeldir. “Keşke nazarına biz de ersek, bizim gözlerimiz de onu görse!” diye gece gündüz herkesin istediği şeydir.

Ne güzel ilahiler söylemişler:

Gül yüzünü rüyamızda, Görelim yâ Rasûlallah!
Gül bahçene dünyamızda, Girelim yâ
Rasûlallah!

g. Tuvaletten Çıkınca Ettiği Dualar

Bundan sonra gelen üç rivayet, Peygamber Efendimiz'in tuvaletten çıkışında ettiği dualarla

ilgili...

Peygamber Efendimiz'in şuurunu her anında Allah-u Teâlâ Hazretleriyle ilgili olduğundan, her hali dua, her hali tazarru, her zamanı ibadet... Yâni *zîkr-i müdâm* halinde ve *fenâ fillâh*, *bekâ billâh* makamlarının üstünde.

1. Rivayet:⁹

كَانَ إِذَا خَرَجَ مِنَ الْغَائِطِ قَالَ غُفْرَانَكَ

(حم. حب. ك. عن عائشة)

RE. 530/7 (*Kâne izâ harace mine'l-gâiti, kâle: Gufrâneke.*)

(*Kâne izâ harace mine'l-gâiti, kâle*) “Peygamber Efendimiz tuvaletten çıkınca;

غُفْرَانَكَ

(*Gufrâneke*) ‘Affet yâ Rabbi! Mağfiret et yâ Rabbi!’ derdi.”

İnsan tuvalete girince mahrem bir durum oluyor; soyunuyor, tekrar giyiniyor. “Affet yâ Rabbi!” diyor. Çünkü melekler var. O büyük insanlar neler düşünürler, meleklerden bile utanırlar.

Hatta bir tanesi diyor ki:

⁹Ebû Dâvud, *Sünen*, c.I, s.46, no:28; İbn-i Mâce, *Sünen*, c.I, s.355, no:296; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.VI, s.155, no:25261; Hâkim, *Müstedrek*, c.I, s.261, no:562; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.I, s.97, no:466; Begavî, *Şerhü's-Sünneh*, c.I, s.160; İbn-i Huzeyme, *Sahîh*, c.I, s.48, no:90; İbn-i Ebî Şeybe, *Musannef*, c.I, s.2, no:7; Hz. Aişe RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.VII, s.44, no:17869; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XL, s.138, no:43319.

“—Omuzunda melekler var; sevaplarını, günahlarını yazıyorlar. Her âzanda melekler var, seni koruyorlar. Vücutunda 360 tane melek vazifeli. İnsanların yanında edepsizlik yapmazsın, yalnız kaldın mı her edepsizliği yaparsın. Nerede kaldı senin âmentüde (ve *melâiketihî*) ‘meleklerine inandım!’ demen.”

İnsan düşünürse bu velînin sözü doğru. Hakikaten adam kalabalıkta burnunu bile karıştırmaz da, yalnız kaldı mı türlü edepsizliği yapar. Meleklerle imanı sağlam olsa onlardan da utanacak.

Fıkıh kitaplarımızda İslâmî edebi anlatırken; banyoda yalnız başına yıkanırken bile peştemal kullanmak tavsiye edilir. Edepleri ne kadar incedir. Bu sebeplerden olsa gerek, Peygamber Efendimiz, (*Gufrâneke*) “Mağfiretini dilerim yâ Rabbi!” diyerek tuvaletten çıkarmış.

2. Rivayet:¹⁰

كَانَ إِذَا خَرَجَ مِنَ الْخَلَاءِ قَالَ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي
أَذْهَبَ عَنِّي الْأَذَى وَعَافَانِي

(ه. عن أنس ن. عن أبي ذر)

RE. 530/8 (*Kâne izâ harace mine’l-halâi, kâle:*

¹⁰ İbn-i Mâce, *Sünen*, c.I, s.356, no:297; Hakîm-i Tirmizî, *Nevâdirü’l-Usül*, c.IV, s.68; Enes ibn-i Mâlik RA’dan.

Taberânî, *Dua*, c.I, s.136, no:372; İbnü’s-Sinnî, *Amelü’l-Yevm ve’l-Leyleh*, c.I, s.38, no:22; İbn-i Ebî Şeybe, *Musannef*, c.I, s.2, no:10; Ebû Zerrî’l-Gıfârî RA’dan.

Kenzü’l-Ummâl, c.VII, s.44, no:17870; *Câmiü’l-Ehâdîs*, c.XXXVIII, s.346, no:41655.

El-hamdü li'llâhi'llezî ezhebe anni'l-ezâ ve âfânî.)

(Kâne izâharace mine'l-halâi, kâle) “Peygamber Efendimiz helâdan çıkınca;

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَذْهَبَ عَنِّي الْأَذَى وَعَافَانِي

(El-hamdü li'llâhi'llezî ezhebe anni'l-ezâ ve âfânî) ‘Ezâ veren şeyleri benden gideren ve bana afiyet veren Allah’a hamdolsun!’ diye dua ederdi.”

İnsanın aç kalması bir sıkıntı verir, tok kalması bir başka sıkıntı verir. İshal olsa bir başka sıkıntı olur, kabız olsa bir başka sıkıntı olur. Her halin sıkıntılı tarafı da var. Sıkıntı olmadan, vücudun fonksiyonları normal çalışıyorsa el-hamdü lillâh, ne güzel! Tabii hepsi olacak. Bunlar insanoğlunun tabii hayatının gereği. Su içecek, idrar olacak. Yemek yiyecek, büyük abdest olacak. Bunların oluşunda İslâm’ın koyduğu kaidelerin hepsi gayet güzel.

Tuvalete gidecek; gittiği zaman küçük abdestini yapıyorsa, üstüne sıçramamasına dikkat edecek. Boğaziçi Köprüsü gibi iki tarafa ayağını açıyor millet, tuvalete giriyor. Ondan sonra bir şarılta ki ta tuvaletin dışından duyulacak. Adamın ne pantolonu kaldı, ne ceketini kaldı belki ağzına bile sıçramıştır.

Böyle şey mi olur? Bu kadar yüksekte, bu kadar kuvvetli fışkıran bir şeyin sonu nereye varır? Bununla namaz mı kılınır? Böyle Müslümanlık mı olur?

Tedbir alacak. Sıçramamasına dikkat edecek. Bir damlasının bile üstüne gelmemesine dikkat edecek.

Birisi kabirde azap görüyordu da, Peygamber SAS Efendimiz dedi ki:

“—Bu büyük bir şeyden azap görmüyor. Küçük abdestini yaparken kendisini sakınmazdı.”

Sen mühim görmezsin ama abdestin olmaz, namazın olmaz. Namazda bir de elbisenin temizliği şartı vardır. Abdestli olacak, bir de elbisesi temiz olacak. Elbise temiz olmazsa, namaz kıldığı yer temiz olmazsa ibadeti makbul olmaz, ibadeti borç kalabilir.

Onun için bunlara hep dikkat etmek lazım. Büyük abdeste de, küçük abdeste de dikkat etmek lazım. Bunları hocaların söylemesi lazım! Babaların söylemesi lazım! Çocuklarına öğretmesi lazım! Öğretmezlerse çok fena şeyler olur. Güya dünyada medeniyet var. Ne medeniyeti!

Bizim fakülteden arkadaşlardan birisiyle sosyeteden bir kadının münakaşası olmuş. Konu temizlik, taharet...

“—Ne demek o taharetlenmek?” demiş. Bizim arkadaş şaşırılmış, anlatmış.

“—Bu işin yerine siz ne yaparsınız?” diye sormuş.

“—Biz sık sık iç çamaşırını değiştiririz.” demiş.

Bre insafsız, pis pis kokarsın be! Sık sık çamaşır değiştirmekle bu iş olur mu? Gıcır gıcır tertemiz yapmak lazım. Müslümanlık nerede bu adamlar

nerede?

Peygamber Efendimiz bir rivayette (*Gufrâneke*) demiş. Bu hatırdaki kolay kalır. (*Gufrâneke*) “Affet, mağfiret eyle yâ Rabbi!” Bir başka rivayette tuvaletten çıkarken, (*El-hamdü li’llâhi’llezî ezhebe*

anni’l-ezâ ve âfânî) “Ezâyı giderip bana afiyet veren Allah’a hamd olsun!” diye dua etmiş.

3. Rivayet:¹¹

كَانَ إِذَا خَرَجَ مِنَ الْغَائِطِ قَالَ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي
أَحْسَنَ إِلَيَّ فِي أَوَّلِهِ وَآخِرِهِ

(ابن السنن عن أنس)

RE. 530/9 (*Kâne izâ harace mine’l-ğâiti, kâle: El-hamdü li’llâhi’llezî ahsene ileyye fî evvelihî ve âhirihî.*)

(*Kâne izâ harace mine’l-ğâiti, kâle*) “Peygamber Efendimiz tuvaletten çıktığı zaman;

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَحْسَنَ إِلَيَّ فِي أَوَّلِهِ وَآخِرِهِ

(*El-hamdü li’llâhi’llezî ahsene ileyye fî evvelihî ve âhirihî*) ‘Bu işin evvelinde de, sonunda da bana lütufta, iyilikte bulunmuş olan Allah’a hamdolsun.’ diye dua ederdi.”

¹¹ İbnü’s-Sinnî, *Amelü’l-Yevm ve’l-Leyleh*, c.I, s.42, no:24; Enes ib-i Mâlik RA’dan.

Kenzü’l-Ummâl, c.VII, s.44, no:17871; *Câmiü’s-Sağîr*, c.II, s.185, no:6650.

Evvelinde lütufta bulunması nedir? İnsanın yemek yemesi, karnının doyması. Sonunda lütufta bulunması ise fazlalıklardan kurtulması ve rahatlamaı...

h. Evinden Çıkarken Ettiği Dualar

Ard arda gelen üç rivayet de SAS Efendimiz'in evinden dışarıya çıktığı zaman yaptığı dualar hakkında... Onun için, üçünü de sırayla izah edelim:

1. Rivayet:¹²

كَانَ إِذَا خَرَجَ مِنْ بَيْتِهِ قَالَ بِسْمِ اللَّهِ التُّكْلَانُ عَلَى
اللَّهِ لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ

(ابن السنی والدیلمی عن أبی هريرة)

RE. 530/10 (*Kâne izâ harace min beytihî, kâle: Bi'smi'llâhi, ettüklânü ale'llâhi, lâ havle ve lâ kuvvete illâ bi'llâh.*)

(*Kâne izâ harace min beytihî, kâle*) Peygamber Efendimiz evinden çıkarken şöyle derdi:

بِسْمِ اللَّهِ التُّكْلَانُ عَلَى اللَّهِ لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا
بِاللَّهِ

¹² Buhârî, *Edebü'l-Müfred*, c.I, s.409, no:1197; Taberânî, *Dua*, c.I, s.145, no:406; İbnü's-Sinnî, *Amelü'l-Yevm ve'l-Leyleh*, c.I, s.332, no:176; Deylemi, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.II, s.21, no:2134; Ebû Hüreyre RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.XV, s.490, no:41942; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XXXIX, s.265, no:42498.

(*Bi'smi'llâhi, et-tüklânü ale'llâhi, lâ havle ve lâ kuvvete illâ bi'llâh*)

(*Bismi'llâh*) “Allah’ın adıyla çıkıyorum. (*Et-tüklânü ale'llâhi*) Dayanmam, güvenmem Allah’adır. Allah’a dayanıyorum. (*Lâ havle ve lâ kuvvete illâ bi'llâh*) ‘Allah’tan gayrı güç kuvvet sahibi yoktur, güç kuvvet onundur. Onun adıyla çıkıyorum, ona dayanıyorum.”

Tabii ki, başka hiçbir güç ve kuvvet yoktur, mâsivânın hiçbir varlığı yoktur. Bütün güç ve kuvvet Allah’ındır. Allah’ın müsaade etmediği hiçbir şey olmaz. Hiçbir varlık, hiçbir şey yapamaz. Ne böcekler, ne canavarlar, ne rüzgârlar, ne zelzeleler, ne elektrikler, hiçbir şey Allah dilemeyince, istemeyince, müsaade etmeyince herhangi bir zarar veremez. Düşman da zarar veremez. Dünyanın bütün katilleri bir araya gelse, onlar da zarar veremez. (*Bismi'llâh*) diye çıktı mı, Allah’a sığındı mı, Allah’a dayandı mı, Allah’tan gayrı güç kuvvet olmadığını bildi mi korunur. Peygamber Efendimiz böyle çıkardı.

2. Rivayet:¹³

كَانَ إِذْ خَرَجَ مِنْ بَيْتِهِ قَالَ بِسْمِ اللَّهِ تَوَكَّلْتُ عَلَى
اللَّهِ اللَّهُمَّ إِنَّا نَعُوذُ

¹³ Tirmizi, *Sünen*, c.XI, s.309, no:3349; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.VI, s.306, no:26658; Nesei, *Sünenü'l-Kübra*, c.VI, s.26, no:9915; Hz. Ümm-ü Seleme RA’dan.

Kenzü'l-Ummal, c.VII, s.143, no:18418.

بِكَ مِنْ أَنْ نَزَلَ أَوْ نَضِلَّ أَوْ نَظْلِمَ أَوْ نُظْلَمَ أَوْ نَجْهَلَ
أَوْ يُجْهَلَ عَلَيْنَا

(ت. وابن السني عن أم سلمة)

RE.530/11 (*Kâne izâ harace min beytihi, kâle: Bi'smi'llâhi, tevekkeltü ale'llâh, allâhümme innâ neüzü bike min en-nezille, ev nadille, ev nazlime, ev nuzleme, ev nechele, ev yüchele aleynâ.*)

(*Kâne izâ harace min beytihi, kâle*) Peygamber Efendimiz evinden çıktığı zaman şöyle derdi:

بِسْمِ اللَّهِ تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ إِنَّا نَعُوذُ بِكَ مِنْ
أَنْ نَزَلَ أَوْ نَضِلَّ أَوْ نَظْلِمَ أَوْ نُظْلَمَ أَوْ نَجْهَلَ أَوْ
يُجْهَلَ عَلَيْنَا

(*Bi'smi'llâh, tevekkeltü ale'llâh, allâhümme innâ neüzü bike min en nezille, ev nadille, ev nazlime, ev nuzleme, ev nechele, ev yüchele aleynâ.*)

(*Bismi'llâh*) “Allah’ın adıyla çıkıyorum.
(*Tevekkeltü ale'llâh*) Allah’a dayandım, Allah’a tevekkül ettim.” diyor.

Sonra ne diyor? (*Allâhümme innâ neüzü bike*)
“Yâ Rabbi, biz sana sığınırız: (*Min en nezille*)
Ayağımızın kaymasından, (*ev nadille*) yolu sapıtmamızdan,
ayağımızın kaymasından; (*ev nazlime*) tutup birisine haksızlık, zulüm

yapmamızdan; (*ev nuzleme*) veyahut birisinin bize zulüm yapmasından; (*ev nechele*) birisine cahilce bir muamele etmemizden; (*ev yüchele aleynâ*) veyahut birisinin bize cahilce bir muamele yapmasından sana sığınırız yâ Rabbi!” derdi.

Bunları biraz inceleyelim. Efendimiz, nelerden Allah’a sığınmış? (*Bismi’llâh, tevekkeltü ale’llâh*) dedikten sonra, “Yâ Rabbi, biz sana sığınırız.” deyip neleri saymış?

1. (*Min en nezille*) Ayağımızın kaymasından, sürçmesinden. Bu maddî de olabilir. Basarsın buzun üstüne, ayağın kayar. Gözünü açarsın, hastanedesin. Bir de bakarsın her tarafından, burnundan ayağının ucuna kadar sarmışlar, alçıya almışlar. İnsanın ayağı kayabilir. Gerçek kayma...

Bir de mecazî mânada olur; hata etmek, ayak sürçmesi mânasına olur. Peygamberler günah işlemezler, zelleleleri vardır. Öyle yapmayacaktı ama yapıverdi. Büyük günah değil de ona ayak sürçmesi, *zelle* demişler. Aynı kökten geliyor. (*En nezille*) “Yâ Rabbi! Ayak sürçmemiz olmasın, bir hatamız olmasın, bir hatalı iş yapmayalım.” Günah işlememek, hatalı bir iş yapmamak için Allah’a sığınıyor.

2. (*Ev nadille*) “Yolu sapıtmayalım!” İnsan bir yoldan çıkar, gider gider;

“—Ya, Allah Allah! Buraları benim bildiğim yerler değil, nereye gelmişim? Hay Allah! Yanlış geldim.” der, yolu şaşırdı.

Çölde de insan yolu bir şaşırdı mı, bir daha

nasıl bulacak? Kum tepeleri birbirine benzer, peşpeşe sıralanmıştır. Bir kaybetti mi kumlara bata çıka kaybolur, gider. Sıcak da bir bastırımı helâk olur. Orada yolu sapıtmak, bu İstanbul caddesinde yolu sapıtmak gibi olmaz. Orası daha zor. Ama bazen böyle büyük yerlerde de şaşırma, sapıtma olabiliyor.

Sapıtma deyince hatırıma geldi. Hacca gidiliyor. Bir milyon, bir buçuk milyon insan bir gün için Arafat'ta çadır kuruyor. Çadırların arasında yollar var, hepsi birbirine benziyor. Adam çadırından bir çıkıyor, kayboluyor.

“—Ben bu çadırı bulurum.” diyor ama çadırlar birbirine benzediği için karıştırıyor. “Hay Allah! Türklerin çadırı hangisiydi?” derken nihayet kayıpların olduğu yere götürüyorlar. Böyle kaybolmuş bir sürü insan oluyor.

Mina'da da böyle oluyor. Mühendis kardeşlerimizden bir tanesi kaybolanları ayıplarmış;

“—İnsan çıkar, sağına bakar soluna bakar, bir iz bulur kendisine, ona göre gider. Kaybolmak neymiş?” dermiş.

Kendisi anlatıyor:

“—Hocamızla beraber hacca gittiğimiz zaman Mina'da çadırımızdan çıktım. Bir iki alışveriş yaptım. Sonra bizim sokağı kaybettim. Ara Allah'ım ara, bir türlü bulamadım.” diyor.

Orada da böyle olur; birisini ayıplarsan ayıpladığın şey başına gelir. Koskoca mühendis; hem de yüksek mevkilerde bulunmuş bir kimse,

böyle şeyleri çok iyi bilir, planları, istikametleri, yönleri çok iyi bilen bir kimse ama Allah şaşırttı mı insan şaşırabilir.

Onun için Peygamber Efendimiz diyor ki: “Yolu sapıtmaktan da sana sığınırım.” Bu maddî mânasında olduğu gibi, mecazî mânasında da olabilir.

“—Yanlış iş yapıyor; günahlı, saçma sapan iş yapıyor.” mânasına. “Ayağımızın sürçmesinden, yolu kaybetmemizden, sapıtmamızdan sana sığınırız.” derken; “Küçük hata etmemizden, büyük dalaletlere düşmekten, yanlış işler yapmaktan sana sığınuyoruz.” mânasına da olabilir. Her iki mânası da doğru. Yola çıkarken her ikisinden de Allah’a sığınmak lazım.

3-4. (*Ev nazlime, ev nuzleme*) “Ya biz başkasına zulmederiz, günaha gireriz veyahut birisi gelir bize zulmeder, ezâ çekeriz. İkisinden de sana sığınırım yâ Rabbi!” diyor. Ne bizim zararımız başkasına dokunsun ne başkasının zararı bize dokunsun. “Ne sen aldan, ne aldat!” dediği gibi şairin. Ben kimseye zulmetmeyeyim, kimseye bir zararım dokunmasın. Ne de birisi bana zulmetsin.

Yolda giderken başına bir bela çıkıyor. Geliyor bir kabadayı, başın derde giriyor, karakolluk oluyorsun. Bu da fena. Bir zalim geliyor sana zulmediyor; bu da fena. Sen tutup birisine kızılıyorsun, sinirleniyorsun, zulmediyorsun; o da fena. Çünkü günaha giriyorsun, Allah hesabını soracak. Onun için Peygamber Efendimiz dışarı çıkarken; “Zulmetmekten de, zulme

uğramaktan da sana sığınırım yâ Rabbi!” derdi.

5-6. (*Ev nechele, ev yüchele aleynâ*) “Benim bir cahillik yapmamdan veyahut bana bir cahillik yapılmasından da sana sığınırım, yâ Rabbi!”

“Karşımdaki insanların kadrini kıymetini bilemememden veyahut karşımdakilerin de bana gereken insanî muameleyi yapmamasından sana sığınırım.” derdi.

Elbette çok güzel bir duadır. Onun için bunu da ezberlemeye çalışın:

“—Yâ Rabbi! Senin adınla yola çıkıyorum, sana tevekkülettim. Yâ Rabbi! Ayağımın kaymasından, yolu sapıtmamdan, zulmetmemden, zulme uğramamdan, cahillik etmemden, bana cahillik edilmesinden sana sığınırım.” demiş oluyor, yola çıkarken böyle çıkıyor.

Peygamber Efendimiz neler düşünüyormuş; siz de bunları düşünün, böyle yola çıkın!

3. Rivayet de aşağı yukarı bir öncekine benziyor:¹⁴

كَانَ إِذَا خَرَجَ مِنْ بَيْتِهِ قَالَ بِسْمِ اللَّهِ رَبِّ أَعُوذُ بِكَ

¹⁴ Ebû Dâvud, *Sünen*, c.XIII, s.289, no:4430; İbn-i Mâce, *Sünen*, c.XI, s.352, no:3874; Neseî, *Sünen*, c.XVI, s.382, no:5391; Nesei, *Sünenü'l-Kübra*, c.XVI, s.382, no:5391; Taberânî, *Mu'cemü'l-Ke-bîr*, c.XXIII, s.320, no:726; Beyhakî, *Sünenü'lKübâ*, c.V, s.251, no:10089; Kudâî, *Müsnedü'ş-Şihâb*, c.II, s.333, no:1469; Ebû Nu-aym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.VIII, s.125; Tayâlisî, *Müsned*, c.I, s.224, no:1607; İbn-i Ebî Şeybe, *Musannef*, c.X, s.211, no:29810; İbn-i Asâkir, *Mu'cem*, c.I, s.208, no:586; Hz. Ümm-ü Seleme RA'dan. *Kenzü'l-Ummal*, c.VII, s.143, no:18419.

مِنْ أَنْ أَزِلَّ أَوْ أُضِلَّ أَوْ أُظْلِمَ أَوْ أُظْلَمَ أَوْ أَجْهَلَ أَوْ
يُجْهَلَ عَلَيَّ

(حم. ت. ه. ك. عن أم سلمة زاد كز: أَوْ أَنْ أُبَيِّعَ أَوْ يُبَيِّعَ عَلَيَّ)

RE.530/12 (*Kâne izâ harace min beytihi, kâle: Bi'smi'llâhi, rabbî eûzü bike min en ezille, ev edille, ev azlime, ev uzleme, ev echele, ev yüchele aleyye.*)

(*Kâne izâ harace min beytihi, kâle*) Peygamber Efendimiz, evinden çıktığı zaman buyururdu ki:

بِسْمِ اللَّهِ رَبِّ أَعُوذُ بِكَ مِنْ أَنْ أَزِلَّ أَوْ أُضِلَّ أَوْ
أُظْلِمَ أَوْ أُظْلَمَ أَوْ أَجْهَلَ أَوْ يُجْهَلَ عَلَيَّ

(*Bi'smi'llâhi, rabbî eûzü bike min en ezille, ev edille, ev azlime, ev uzleme, ev echele, ev yüchele aleyye*)

(*Bismi'llâh*) “Allah’ın adıyla çıkıyorum. (*Rabbî eûzü bike*) Yâ Rabbi, ben sana sığıyorum: (*Min en ezille*) Ayağımın kaymasından, (*ev edille*) sapıtmandan, (*ev azlime*) zulmetmemden, (*ev uzleme*) zulme uğramamdan, (*ev echele*) cahillik yapmamdan, (*ev yüchele aleyye*) bana cahillik yapılmasından sana sığıyorum Yâ Rabbi!” der, dışarıya öyle çıkardı.

Peygamber SAS Efendimiz Allah’a sığıyordu, ondan sonra da hep hayırlarla karşılaşırdı.

i. Bayram Namazından Farklı Yoldan Gelmesi

Tirmizî ve Hâkim'in Ebû Hüreyre RA'dan rivayeti:¹⁵

كَانَ إِذَا خَرَجَ يَوْمَ الْعِيدِ فِي طَرِيقٍ رَجَعَ فِي غَيْرِهِ

(ت.ك. عن أبي هريرة)

RE. 530/13 (*Kâne izâ harace yevme'l-îdi fî tarîkın, racea fî gayrihî.*)

(*Kâne izâ harace yevme'l-îdi fî tarîkın*)
“Peygamber SAS Efendimiz bayram günü camiye çıktığı zaman giderken bir yoldan giderdi, (*racea fî gayrihî*) gelirken başka bir yoldan dönerdi.”

Peygamber Efendimiz bayram namazından dönerken, geldiği yol ile değil başka bir yoldan geriye dönerdi. Bunun sebebi; sevabının çok olmasını istemesi ve yaptığı hayırlı işe yerin, göğün, taşın, yolun şahit olması. Biz de böyle yaparız. Bereket vardır. Ayrıca her yolun bir bereketi vardır. Onun için Peygamber SAS Efendimiz bu tarzda hareket ederdi.

Rabbimiz; her halimizde, her işimizde Rasûlüllah gibi yaşamayı, onun âdâbına uymayı, sünnetini prensip edinmeyi, onun yolunda yürümeyi, sünnetini ihya etmeyi, böylece şehid sevapları

¹⁵ Tirmizî, *Sünen*, c.II, s.394, no:496; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.III, s.308, no:6045; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, c.X, s.380, no:2247; Ukaylî, *Duafâ*, c.VI, s.372, no:1491; Ebû Hüreyre RA'dan. *Kenzü'l-Ummâl*, c.VII, s.89, no:18105; *Câmiü's-Sağîr*, c.II, s.185, no:6654.

kazanmayı cümlemize nasib eylesin...

Fâtiha-i şerîfe mea'l-besmele!

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN
25. 13. 1988 - İskenderpaşa Camii

[Bütün HADİS DERSLERİNE PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

